СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LV. Ч. 3. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, субота, 4-го січня 1947. No. 3. NEW YORK and JERSEY CITY, Saturday, January 4, 1947. VOL. LV.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧ. ДЕРЖ. АМЕРИКИ ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗАКОРДОНОМ Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS IN THE U. S. of AMERICA FIVE CENTS ELSEWHERE

НОВОВИБРАНИЙ КОНГРЕС ПОЧАВ НАРАДИ В ПЯТНИЦЮ

Після шістнадцяти літ перерви Республиканська Партія висдала більшість членів до конгресу і тому під її директивами переведено організацію нововибраного конгресу, коли він зійшовся на перші наради в пятницю 3 січня в полудне. Обі великі партії вже наперед порозумілися, хто має бути на провіднім становищі і тому організація конгресу виглядає так: Тимчасовим предсідником сенату є Артур Г. Ванденберг, назначений Республиканською Партією. Республиканським партійним провідником, отже провідником більшости між сенаторами є тепер Волес Г. Вайт, який був досі провідником меншини. Демократи назначили своїм провідником сенатора Албена В. Барклія, який в давнішому сенаті був провідником більшости. У палаті репрезентантів обіймає становище предсідника республиканець Джозеф В. Мартин, а провідником республиканської більшости стає Чарлз А. Галек. Провідником демократів, які тепер переходять на партію меншини, стає Сем Рейборн, який в попереднім конгресі був предсідником палати репрезентантів. Згідно з традицією, після заклику зібраних до порядку в год. 12 в полудне, капелян сенату і капелян палати провели молитву, опісля прийшла на чергу присяга конгресменів.

Республиканці не хочуть допустити сен. Билба.

На підставі конференції республиканських сенаторів з четверга республиканська більшість не хоче допустити нововибраного демократичного сенатора Теодора Билба зо стейту Мисисипі до складення присяги і до зайняття свого місця в сенаті. Проти Билба ведеться дальше слідство за його приймання подарунків при роздавані воєнних контрактів за попереднього конгресу. Демократична меншина при[illegible] до обструкції проти такої спроби збоку республиканської більшости.

ЮНІЇ І ПІДПРИЄМСТВА ЗГАДАНІ В ПЕРЕДВИБОРЧИХ НАДУЖИТТЯХ..

Комісія Палати для Прослідження виборчих практик проголосила кінцевий звіт зі своєї праці. У звіті виказаних є 60 робітничих юній і 11 промислових фірм як таких, що допустилися передвиборчих надужить. Головне обвинувачення звертається проти них за це, що вони уживали великих фондів, щоб впливати на вислід виборів. Комуністичній Партії закидає комісія, що вона загалом не предложила звіту з передвиборчих видатків.

ДЕПАРТАМЕНТ СПРАВЕДЛИВОСТИ ПРО „ПЛАТНЮ ВІД БРАМИ".

Департамент справедливости хоче найти міріло, за яким можна б устійнити кільки часу треба на те, щоб дістатися до місця праці після того, як робітник прийде до брами підприємства. Це потрібне на те, щоб відповідно до цього можна признати висоту платні „від брами". Генеральний прокуратор Там Кларк зажадав від окружного федерального суду в Дітройті опінії про справу, яка відноситься до спору гончарської юнії в фабриці кераміки у Монт Клеменс. Рішення найвищого суду в цім спорі стало підставою вношення позвів за незаплачені доплати „від брами". Досі вплинуло до різних судів позвів за доплату „від брами" до висоти два біліони і сімсот тисяч. Проти одного лише підприємства Форда в Дітройті вплинуло досі позвів за виплату $410,000,000.

ДЕПОРТУЮТЬ 700 ВОРОЖИХ ЧУЖИНЦІВ.

Наслідком рішення окружного апеляційного федерального суду в Ню Йорку мають негайно депортувати з іміграційної стації на острові Елис Айленд 305 німців, які там перебувають від довшого часу, ждучи на згадане судове рішення. На підставі цього рішення депортують теж 400 японців, які перебувають в іміграційнім домі на Західнім побережжі. Рішення є засадниче, бо воно твердить, що треба депортувати ворожого чужинця, хоч би його привезла і сама державна влада до Америки вчасі війни і то без окремого переслухання в суді.

ЗАГРОЗА ДЛЯ ЧУЖОМОВНИХ ГАЗЕТ.

У погоні за „непатріотичними" провідниками робітничих юній Комісія для Неамериканських Діянь в палаті репрезентантів зголосила різні законопроекти для припинення неамериканської діяльности. Між іншим комісія домагається припинення чужомовних газет, які не подають побіч чужомовного тексту теж і американського перекладу статей. Проти такого домагання зголосив протест конгресмен Тамес з Ню Джерзі, кажучи, що це є вкорочення свободи преси.

ВТІКЛИ 9 ВЯЗНІВ З БРУКЛИНСЬКОЇ ВЯЗНИЦІ.

В четвер в полудне втікли з міської вязниці у Бруклині, Н. Й. девять вязнів, коли переходили до вязничного шпиталю. Між ними є один вбивник і один бувший вязень в Алкатраз, у Каліфорнії.

Вияснюють приноровлення однакової зброї в американській і британській арміях

Відповідальні високі урядовці у Вашингтоні заперечують, наче б між Злученими Держатами й Великою Британією приготовлялася злука збройних сил в незнаній ближче майбутности, одначе вияснюють, звідки повстали такі поголоски. Деякі держави приготовляють уживання зброї, виробленої на підставі спільних взірців. Це потрібне на випадок, коли б так двом державам прийшлося вести війну проти спільного ворога. Тому, що можна такі можливости вже тепер передбачувати, прийшло до порозуміння в справі стандардизації зброї деяких північно- і південно-американських армій. Вістку про злиття американської і британської армій в одну боеву цілість подала паризька соціялістична газета „Орор", і саме цю вістку заперечують у Вашингтоні.

САМОСТІЙНЕ КАНАДІЙСЬКЕ ГРОМАДЯНСТВО.

Одним з перших, що приймили канадійські горожанські папери є канадійський премієр В. Л. Мекензі Кінг. Церемонія відбулася в пятницю, 3. січня, в столиці Канади, в місті Отаві. Це сталося на підставі закона про самостійне канадійське громадянство, який введено в життя з днем 1. січня 1947. Досі канадійські громадяни вважалися за британських колоніяльних громадян. Новий закон вводить канадійське громадянство для канадійських уроженців, а коли хто є канадійським громадянином, то вже тимсамим є і підданим Британії. Канадійське громадянство можна набути теж дорогою натуралізації, а такі громадяни стають водночас теж британськими підданими. Одначе британські піддані, які не є канадійцями, не мають права до канадійського громадянства. Вони мають повне право жити в Канаді як британські піддані. Водночас із введенням канадійського громадянства оприлюднено новий канадійський гимн, під заголовком „Оця наша Канада".

БИРД ВИЇХАВ ДО АНТАРКТИКУ.

Адмірал Ричард Е. Бирд, який є провідником американської експедиції до південного бігуна, виїхав щойно тепер літаконосцем Филипін Сі з Гамптон Ровдс кодо Норфолку у Вирджінії, щоб дігнати кораблі, які виплили перед місяцем до цеї околиці. — Міністерство маринарки в Аргентині оприлюднило вістку, що туди виїхала теж окрема аргентинська виправа для наукових дослідів.

Окрема експедиція з південно-американської републики Чіле має виїхати до антарктику з кінцем біжучого місяця. Також Австралія й Норвегія приготовили свої виправи, а британська група вже находиться на бігуні.

КОРАБЕЛЬНІ СТРАЙКИ РУЇНОЮ ДЛЯ АЛАСКИ.

Едвин Дж. Арнолд, директор відділу для територій у департаменті стейту, оприлюднює звіт із шкід, які вийшли для Аляски із страйку моряків на американських кораблях. Він твердить, що ці страйки є справжньою руїною для цеї території, бо не можна туди довезти будівельних матеріялів ні навіть медичних засобів для шпиталів. Саме тому, що страйк моряків припав на літній сезон, коли то до Аляски можна доїздити кораблями, втрати минулого року були найбільше дошкульні.

За залізною куртиною; голод, каторжні роботи, чистка...

Новорічна советська преса виступила з великим „ура" на тему „блискучих перемог" большевиків в нутрі та назовні країни і вже чергового дня, 2-го січня, та сама преса надрукувала цілий ряд повідомлень, які ставлять ці „перемоги" в належному світлі. В газеті „Московські Новини" предсідник Саратовського Совету Петро Кузмін пише на тему голоду в країні, стверджуючи на підставі дослідів фахівців, що минулого року Советський Союз навістила посуха гірша від 1921 року, якою — як відомо — теж виправдувано жахливий голод в 1922-му році. Інтересно, що в Советському Союзі „посуха" завжди попереджує чистку, а чистка голод, як це було в роках 1922-23, 1932-33 і тепер. До областей, в яких „посуха" нанесла в минулому році найбільше шкоди, Кузмін зачислює теж Україну та Молдавію. Кузмін славить советський уряд, що обіцяє зменшити харчову крізу в країні признанням окремих кредитів колгоспам, промовчуючи, що власне цей уряд, не зважаючи на посуху та загрозу голоду, ограбив советських селян з останнього зерна, домагаючись здачі хліба на базі плану з 1945-го року, в якому посуха не береться до уваги. „Посухою" виправдується теж продовження пайкування хліба на 1947-ий рік.

Дальші додатки до „блискучих перемог" в советській пресі з 2-го січня відносяться до перевиконання і невиконання планів каторжних робіт в советській індустрії. На цю тему забирає голос секретар міського і обласного партком у П. Попков в московській „Правді". Редакційна стаття в цій же газеті віддає окрему увагу вугілляній продукції на шахтах Донбасу в Україні і стверджує, що там „перевиконування" планів стахановцями ще більше чим ремісується невиконанням планів іншими робітниками. Автім, навіть „перевиконання" планів на шахтах України „Правда" вважає невиконанням, бо по її думці там виробничі норми встановлено такі малі, що їх без труду можна перевеконати. Гостра критика виробничої системи в індустрії, насамперед вже і так надлюдських зусиль робітників, заповідає чергове скріплення каторжних робіт та експлуатації людської сили в Советах в 1947 році.

На самім початку 1947-го року в Советах не обійшлося теж без познак нової чистки, тим разо у фільмовому виробництві. Згідно з повідомленням часопису „Культура і життя" советський уряд взиває до нової „провірки" фільмової індустрії, відсталість якої „не може бути толерована довше".

„БРУДНИЙ НЮ ЙОРК" — ПИШЕ СОВЄТСЬКИЙ КОРЕСПОНДЕНТ.

До Москви вернувся з Ню Йорку кореспондент „Ізвестій" В. Полторацький і тепер „наче який дослідник, що вернувся з найтемнішої Африки, розповідає росіянам про наше місто, яке йому видалось оживленим, галасливим і незвичайно брудним" — коментує його виступи „Ню Йорк Таймс". Описавши свої пригоди з кравцем, в якого він купував штани, і правдоподібно не одні, з кіном, де він побачив тільки те, що вже знав, з „галасливим Бродвеєм" і т. п., Полторацький твердить, що Ню Йорк „виглядає наче стара фабрика в русі, збільшена до величезних розмірів".

ТАЄМНІ НАРАДИ В СПРАВІ ЖИДІВСЬКИХ ВТІКАЧІВ ЗІ СХОДУ.

З Лондону повідомляють, що під натиском британського уряду в Парижі відбулися таємні наради представників Злучених Держав, Великої Британії і Франції в справі дальшого напливу в Західну Европу жидівських ввікачів зі Сходу. Підчас нарад вислухано цілий ряд звідомлень про способи і шляхи втечі більших і менших гуртів людей, і не тільки жидів, з Польщі та інших східно-европейських країн, при чому стверджувано, що американці їм допомагають у переїзді. Конференція відбулася в рямках т. зв. Міжурядового Комітету, видатки якого покриває в більшій частині Америка та який занімається переселенням збігців. Америку заступав на згаданій конференції відомий знавець скитальчих справ Джордж Ворен, що обстоюючи прихильне стнановище Америки щодо допомоги жертвам переслідування зі Східної Европи, обороняв теж Францію перед британськими закидами і протестами проти толерантного становища французького уряду до постійного напливу нових збігців в країну. Британське становище подиктоване турботами з переселенням жидів до Палестини.

МАЛІ ДЕРЖАВИ МАТИМУТЬ ГОЛОС У СПРАВІ НІМЕЧЧИНИ

Дня 14-го січня в Лондоні мають початись вступні розмови „Великої Чвірки" до мирового договору з Німеччиною, що мав би бути вирішений на конференції Ради закордонних міністрів, яка почнеться в половині березня в Москві. Ревідуючи цілком процедуру мирових договорів зі сателітами Німеччини, Англія й Америка рішили в цім випадку допустити повні представництва малих країн, які матимуть голос в обговорюванні економічних клявзуль договору з Німеччиною. Вступні розмови в Лондоні відбудуться в рямках Тимчасового Економічного Комітету для Европи, предсідництво якого на час нарад в справі Німеччини погодився перебрати британський державний секретар Гектор МекНіл. Згаданий Тимчасовий Комітет мав би опісля перемінитися в постійну Економічну Раду для Европи. До цього Комітету належить Велика Британія, Америка та всі европейські союзні країни, за виїмком Советського Союзу і Югославії. Досі головним завданням Комітету була переставка европейського господарства з воєнної під цивільну контролю.

ПІДГОТОВКА ДО „ДЕМОКРАТИЧНИХ" ВИБОРІВ В ПОЛЬЩІ.

У звязку з близьким реченцем польських виборів, які мають відбутися 19-го січня та які вже багато разів були піднесені до значення міжнародної проблеми, світова преса приносить щораз більше вісток про підготовку до цих виборів. Насаджений Москвою варшавський уряд використовує всі засоби своєї влади, насамперед тайну поліцію і тюрми, аби перерішити вислід виборів. Масові арешти членів опозиції та загальний комуністичний терор відбирає всяке значення недалеким виборам, на підставі яких Західні Союзники визнають, або не визнають теперішний варшавський уряд легальним урядом країни.

ВІСТІ З НІМЕЧЧИНИ.

У висліді економічної злуки американської і британської окупаційних зон Німеччини та у звязку з майбутнім мировим договором з Німеччиною, Англія й Америка винесли дві головні постанови: 1. Зробити Німеччину самовистачальною на базі Потсдамської умови, або на основі нового поділу зон та 2. провірити рівень німецької індустрії, що найменше в злучених американській і британській зонах, аби вони могли покривати власні потреби без додаткового обтяження Англії й Америки.

В Нірінберґу перед американським військовим трибуналом почалась судова розправа проти „правої руки" Германа Ґерінґа — маршала Ергарда Мільха. Його обвинувачується за воєнні злочини, поповнені в окупованих Німеччиною країнах.

НЕМА АМЕРИКАНСЬКИХ ВІЙСЬК У ТУРЕЧЧИНІ.

У звязку з московськими повідомленнями, що в Туреччині та Іраку є велика кількість американських військ та військових спеціялістів, департамент стейту у Вашинґтоні подав пресі офіціяльне повідомлення, що ані в Туреччині, ані в Іраку не має жодних американських військ.

МАДЯРСЬКИЙ ВИЗВОЛЬНИЙ РУХ.

З Будапешту повідомляють, що контрольовані комуністами органи мадярської військової і цивільної поліції втягнули в свою останню чистку опозиційних партій теж право наставлений мадярський визвольний рух, що свого часу виступив теж проти Німеччини. У звязку з цим подається цілий ряд бувших мадярських генералів, міністрів та дипломатів, які в самій Мадярщині і за кордоном розгортають живу активність в організації та скріпленні мадярського визвольного руху проти Советів.

РОСІЙСЬКІ „ДЕПУТАТИ".

З Москви повідомляють, що Сталіна „вибрано" кандидатом на депутата до Верховної Ради Російської Федеративної Советської Республики. Крім Сталіна кандидатами на депутатів є теж Молотов, Жданов та Попов і Попков, всі з центральної комуністичної партії.

СОВЄТСЬКІ ІНТРИГИ В ТУРЕЧЧИНІ.

До Ню Йорку приїхав з Істамбулу головний редактор одного з найбільших турецьких щоденників (Ватан — Батьківщина), Агмед Емін Ялман. Він заявив представникам преси, що від останньої війни Москва сильно збільшила свої інтриґи в Туреччині, організуючи пяту колону, яка сліпо виконує накази з Москви. Він з цілою рішучістю твердив, що Москва всіми силами намагається сіяти неспокій на Близькому Сході та що тільки обєднання народів може блокувати Советський Союз. Агмед Емін Ялман заявив, що його країна не хоче навіть говорити про будьяку спільну зі Советами оборону Дарданелів.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 597—7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Сіті і Закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75
Число з понеділка (з англійською Частиною):		Monday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3. N. J.

СПАСИБІ!

„Свобода" виходитиме тепер знов шість разів тижнево, а станеться це завдяки тим добрим нашим читачам, що відізвались на поклик головного уряду У. Н. Союзу, як і редакції, зложивши даток до передплати та жертви. Зібрані на пресовий фонд „Свободи" $8,000 дають нам змогу покрити в цьому році додаткові витрати на папір і друк нового числа, хоч далі не матимемо відповідних засобів, потрібних на поліпшення часопису, на добрі кореспонденції з Европи, на фейлетони і т. п., ні теж на нові линотайпи, чи нову друкарську машину, бо ті, що є, уже давно своє відробили. Ми раді, що перший поклик в справі фінансової підтримки „Свободи", знайшов прихильний відгомін і хочеться вірити, що цей відгомін буде щодалі сильнішим.

У такій вірі зачинаємо 55-тий рік найстаршого українського народного часопису на цілій американській півкулі. Знаємо, що цей часопис переміг не одні труднощі, звів не одну боротьбу, усунув не одно недомагання, та все це в громадсько-ідейному розумінні, а не ради якихсь матеріяльних користей чи навіть забезпечення свого існування з фінансового боку. Для нас „Свобода" потрібна для вищих, ідейних, американських цілей, як і для ширення правди про культурні й політичні досягнення та змагання українського народу. Так воно було в минулому, куди більш потрібним є воно в сучасній добі. Думаємо, що свідомий наш загал це зрозуміє і тому далі піддержуватиме часопис, який не зважаючи на різні труднощі й недомагання, держить свій ідейний прапор високо від самих перших днів існування до нинішньої хвилини. Хоч скромна ця наша „Свобода" на вигляд; може навіть бідна, але гідна; малими засобами вдержувана, але своїми; а хоч часом писана не дуже звинними і вправними руками, то проте чистими і рідними.

„Свобода" могла до цього часу сповняти свої завдання теж і тому, що вона нераз ніщо або дуже мало платила тим, що їй помагали своїми статтями, дописами, чи іншою духовою працею. Маємо надію, що вона таку поміч без якої вона не могла б сповнити своїх завдань, буде далі діставати. Отже спасибі за давню і нову поміч!

При кінці хочемо звернути увагу ще на одно. Ми збільшили наш часопис на одно число в такому часі, коли ми є свідками, як в Америці многі інші куди сильніші групи, постійно зменшують обем своїх часописів, або їх цілковито ліквідують. Тому наше збільшення повинно бути радістю для усіх нас, бо це ознака, що свідомість американських українців, якщо не ліпша, то певно не гірша від свідомости інших, куди більших, етнічних груп, що живуть подібним до нас життям і працюють для цілей, що подібні до наших. Це теж повинно бути для нас заохотою до ще ідейнішої праці й жертвенности, а в цьому теж і до ще більшої піддержки рідної преси.

НА РАТУНОК ЛЮДСТВА

„Коли якийсь з наших неминучих над-геніїв майбутности відкриває новий винахід для знищення людства, а цей геній є божевільний, або опанований таким божевіллям, що не дасться відкрити, то він згине з доброї волі саме тоді, коли він буде мордувати решту людей. Тоді вже ніхто не останеться вживих. Робота буде виконана".

Такий осуд і заповідь знищення світа подав д-р Гарлов Шаплі, директор астрономічної обсерваторії Гарвард, що міститься в університеті Кембридж, під Бостоном, у промові в неділю 29. грудня 1946.

Інтересне, що досі ми чували про заповідь різних астрономів про кінець світа внаслідок астрономічних катаклізмів; тепер чуємо заповідь астронома про кінець людства на землі не внаслідок катаклізму в природі, а внаслідок надуживання розуму, Що більше, надуживання розуму йде для таких цілей, які досі вважаються за ідеал, бо для звеличання нації, краю, держави. І хоч як висока таха ціль для нації, то вона стає руйнуючою для цілости людства. Зміст промови Шаплія зводиться до твердження, що національна гордість викликає війну, а теперішня війна доводить до знищення цивілізації. Отже заключення таке, що гордість, головна причина людського нещастя.

Промова д-ра Шаплія перенизана великим багатством думок. Тут звернемо увагу лише на такі думки, які йдуть всупереч дотеперішнього думання загалу і вже тому спонукають до застанови хоч такі одиниці, які плекали загально приняті ідеї. Це тимбільше потрібне, що Шаплі звертається до американців, щоб вони взяли на себе відповідальність за провід у збереженні цивілізації.

Шаплі твердить, що вселюдська цивілізація має мало приятелів і мало хто має відвагу повести боротьбу за її збереження. Він каже, що є одиниці, які борються за збереження якоїсь національної культури, або навіть за вихіснування її для особистих цілей. Вони вміють розбурхати своїх співгромадян і, розбудивши їх почування, добиватися особистої влади. Зате майже нема оборонців світової цивілізації, тобто цеї цивілізації, яка повстає з змішання і з взаємообміну цивілізаційних цінностей усіх націй. Про цивілізацію говориться лише припадково, от так, як ми припадково віддихаємо, або як у нас припадково б'ється серце. Надіпі мало хто призадумується над тим, що для продовження цивілізації треба так само укладати плани, як укладається їх для інших цілей. Коли не буде кому укладати таких планів, то цивілізація сама усунеться зпід ніг людей; культури поодиноких націй розплинуться, а людство тоді попаде в дикий стан або просто скаменіє, як скаменіли колишні передісторичні звірята.

Такий стан, що цивілізація щезне, витворили самі люди. Тепер не вистарчає журитися, як би врятувати одиниці, або поодинокі родини, але як врятувати ціле людство. Навіть нема що думати про збереження поодиноких націй з їхньою національною культурою. Національна культура служить лише для людства, а як загрожене людство, тоді національні культури не мають значення. Отже наспів час, коли треба цілковито перемінити теперішні способи думання: не починати від одиниці і доходити до загалу, але йти від загалу до одиниці. Часи існування пустинножителів самих для себе вже минаються, зате назрівають інші часи. Не йде про заховання взірців цивилізаці на кілька найближчих тисячеліть, бо це легко. Але йде про продовження цілої людської цивілізації, яка саме тепер загрожена.

Загрожена цивілізація тим, що вибуяли фізичні сили, а ослабли сили суспільні. Науковці й ними навернені дипломати звертають тепер на це увагу. Випущена з неволі атомова сила спонукала провідних науковців світа до крику за потребу героїчної громадянської акції в тому напрямі, щоб недопустити до негероїчної фізичної загибелі людства.

Звернено увагу людей на страшні наслідки вибуху атомової бомби. Люди вже знають, що не лише самий вибух нищить існування людини, але радіоактивність розкладає людські організми після вибуху. Люди знають, що нагромаджування життя й цінностей по містах не має значення, коли те все можна знищити вибухом одної бомби, одначе мало хто над цим глибше призадумується. Люди дальше осідають по містах, дальше підвищують ціну міських парцель, а мало хто звертає увагу на потребу розселення людей по селах і по полях, щоб хоч мати вигляди на можливість зберегти основи цивілізації. Ширший загал ще не хоче вірити в захитання етичних основ людства. Не хоче вірити, що найдуться одиниці, які при помочі радару, ракет у стратосферу й інших відкрить можуть переводити масове знищення цілих країв. Ще не хочуть люди вірити, що проти атомової сили нема способів рятунку і що тепер існує лише два питання: війна або цивілізація. Ми не можемо плекати одно й друге, а треба ще довгого часу, щоб ціле людство зрозуміло оце положення.

Шаплі твердить, що нема потреби дальше страшити людей наслідками атомової бомби. Тепер уже час на позитивну акцію, а цею акцією є праця над використанням атомової сили для добра людини. Нові сили будуть такі великі в творчім напрямі, як великі є вони в деструктивнім напрямі.

Але для такої праці, як ствердив промовець на початку своєї промви, є потрібне геройство для збереження цілого людства на тисячі літ.

Микола Чубатий.

ГЕТЬМАН ІВАН МАЗЕПА ТА ЙОГО КРИТИКИ.

II.

Перед зривом Богдана Хмельницького проти Польщі на Україні був соціяльний лад такий як в цілій Европі. Населення ділилося на три стани: духовних, шляхту та міщанство. Селяни не вважалися окремим станом, тільки людністю залежною від духовних, від шляхти або від держави, залежно від того в чиїх добрах вони жили. Панщина в Польщі тоді доходила вже до доволі високих розмірів, бо нерідко й пять днів в тижні від господарства. Панщизняні обовязки в Україні були важкі в порівнанні з попереднім станом майже повної волі селян на нових оселях наддніпрянських степів, одначе вони все таки були нижчі ніж в західно-українських землях чи в корінній Польщі.

Повстання Б. Хмельницького та воля селян.

Селяни кромі того платили деякі данини в користь пана та держави, як теж посередні податки, як за гонення горівки чи за мита при переїзді через край. Б. Хмельницький, виступаючи проти панування шляхти в Україні, візвав теж до повстання селян. Селянські повстання розгорілися ясною полуміню далеко на захід поза межі козацьких дій, мало не по всій українській землі.

Селянські маси, беручи участь в повстанню проти польської шляхти, тим самим ставали козаками та переставали виконувати якінебудь панщизняні обовязки. Вони теж знехтували обмеження польської держави в справі гонення горівки чи митних оплат. Одним словом, селянські маси перестали робити панщину та платити податки. В цій частині Европи, на просторах козацького повстання, повстав новий суспільний лад — вільні селяни без панщини та без податкових тягарів.

Чи мав Б. Хмельницький на думці творити справді якусь соціяльно поступову державу, що перескочила б цілу західно-европейську історію на 200 років, можна сумніватися. Що такий сумнів оправданий, видно з того, що в кожній умові Хмельницького з Польщею, як в Умові Зборівській, Біло-церківській все говорилося про повернення селян до панщизняних обовязків. Від тих обовязків були звільнені тільки козаки.

Одна та друга умова козаків з Польщею не утрималася, повертав знов стан военний та свобода селян від всяких тягарів, але рівночасно теж сила новоствореної козацької держави слабла. Селяни по першім вибуху повстання повертали на свої землі вдоволені здобутою свободою. Боронити ж тої свободи не було кому, бо самі сили козацькі не вистачали, тай вкінці й козаки мусіли з чогось жити та хтось мусів управляти їх землі в часі їх постійних виправ на війну з Польщею. Саме ця слабість Б. Хмельницького приневолила його піддатися під протекторат Москви.

Наступні роки по смерти Хмельницького це бурливі роки боротьби за Україну поміж Польщею, Москвою та другими сусідами. Українські військові сили вже не все були рішальними. Україна стала тереном герців сусідів за цю багату землю.

Насувається питання чи міг би був й Хмельницький утримати новий соціяльний лад вільних селян, коли б був жив довше та приводив державу до порядку? Та й чи взагалі така держава без панщизняних обовязків та без податків при тогочаснім становім ладі в цілій Европі була можлива? Тому в самих основах є фальшиве переконання, що дещо пізніше заведена невелика панщина селян була тільки наслідком неприхильного відношення одного чи другого зверхника української держави до селянських мас. Тільки плитка демагогія та брак знання тогочасної будови держави може таке говорити.

Військові обовязки та панщина в козацькій державі.

Показується, що при тогочаснім стані системи державних доходів, а передовсім організації військової служби, правильно зорганізована держава без якихсь обовязків панщизняних на селян була прямо неможлива. Тому не диво, що коли тільки трохи вспокоїлося в Україні за гетьмана Самійловича, а Україна зачинає прибирати характер мирної держави, обовязки панщизняні мусіли повернути. Наслідник Самійловича гетьман Іван Мазепа, порядкуючи дальше державу, мусів теж привернути панщизняні обовязки селян, так званих посполитих, в дуже лагідній формі, як ніде в Европі.

Причиною того був в першу чергу тогочасний спосіб оборони держави, себто організація військової служби. В тім часі в Европі військо було або наймлене або було обовязком одного стану в державі. Система наймленого війська, професійних вояків, була тоді широко практикована на заході в державах з багатими містами, що могли достарчити державі багато гроша на наймлення професійного війська.

В Україні на наймлене військо не було гроша при браку багатих міст та при тогочасних розбитих державних доходах, тому українська збройна сила опиралася на козаках, які як військовий стан мали повнити службу. Від того обовязку були звільнені селяни-посполиті.

Військова служба тих часів була дещо відмінна від теперішної В часі гетьманування Мазепи не було ще для армії магазинів зброї, припасів на убрання та прокормлення вояка. Про все те вояк-козак мав сам подбати та на приказ гетьмана він все мав бути готовим до походу.

Насувається питання з чого ж мав жити такий козак та його сімя, коли кормитель родини пішов на війну, забравши ще зі собою віз припасів. Хто мав обробити його поле та помагати жінці, що часом лишилася з малолітними дітьми? Сама справедливість вимагала, щоби той селянин-посполитий, що лишався дома на своїм господарстві, поміг обробити землю козака, який пішов на війну за українську державу наставляти свою голову та ще й своїх припасів набрав. В чім тут соціяльна несправедливість коли той селянин був обовязаний піти один день в тижні та обробити поле того громадянина, що пішов за нього воювати?

Саме за гетьмана Мазепи стали порядкувати засади військової служби. Стали списувати козацькі грунта та до тих грунтів привязувати обовязок военної служби після величини маєтку. Хто мав менший маєток, то [illegible] сам йшов на війну. Хто мав великий маєток, той сам мусів йти та ще й привести зі собою кількох ним вишколених козаків з родини чи з наймлених людей.

Коли такий власник козацького більшого маєтку, для прикладу, мав державі привести пять козаків, їх узброїти та забезпечити в припаси, то хто мав покривати ті витрати? Ясно, що другі громадяни, які лишалися дома та военної служби, не робили, отже селяни посполиті. Це хиба ясне та справедливе і якої кривди тут селянам не було.

Не було ніякої кривди ще й тому, що за гетьмана І. Мазепи заможний посполитий, коли хотів йти воювати, міг домагатися, щоби його землю узнали за землю козацьку та щоб він був звільнений від панщини перебираючи сталий обовязок військової служби. Збутися панщизняного обовязку в той спосіб ніде в Европі вже тоді не можна було, тільки в Україні.

За Мазепи це було ще зовсім легко зробити та від панщини звільнитися. Та небагато посполитих, навіть заможніших, то робили, бо військова служба в козацьких полках, хоч почесна, була це служба тяжка і неодин волів бути посполитим, ніж добиватися прийняття в стан лицарський — козаків.

Оце слід мати на увазі при оцінці таких соціяльних реформ Мазепи як апробата невеликих панщизняних обовязків селян-посполитих в користь козацького стану. Московська пропаганда зробила з цеї, очевидно конечної, реформи великий атут проти „пана на гетьманськім кріслі". За московською пропагандою повторюються сліпо ті самі, нічим необосновані обвинувачення, нерідко й в українській самостійницькій пресі одного із найбільших українців таврується обчерненням ворога народу. (Кінець).

ДЛЯ УКРАЇНИ ЖИВ; ЗА УКРАЇНУ ВМЕР

(Д-Р КАНДИБА-ОЛЬЖИЧ).

2)

Арешт.

Це було 25. травня 1944 р. у Львові. В привітному мешканні на горішньому Личакові над розложеними звитками паперів над зажливими матеріялами, сидів покійний Ольжич. Висока постать, зігнена і зосереджена над виритими дрібними значками, документами, дихала опанованою глибокою силою. Споглядаючи час до часу вгору, він потягнув рукою по лиці чи волоссі й знов поринав у роботу. На столі лежав кусень хліба, майбутній підвечірок революціонера — анахорета. Побіч канапи стояла актівка, а далі під канапою кунок зо свіжодрукованою революційною літературою.

День нічим не різнився від попереднього й ще попереднього. Весняний спокій був у повітрі, в обмурованому довкруги подвірі не дув найменший вітер. Було около години пятої вечора.

І нагло електричний дзвінок у дверях. Господиня йде відчиняти, — господаря не було дома... Ґестапо! Три драби вдерлися всередину. Між ними один в мундурі СС-а, двох цивільних. Зразу ж кинулися по дверях провіряти, де кімната Ольжича.

Ольжич піднявся з крісла.

Коротка хвилина надуми.

Можна плигнути з другого поверху на балькон першого, а відсіля на подвіря.

Але ж папери, документи, прізвища людей, адреси, записки, звіти, пляни Організації

Що робити?

Що рятувати? Себе, чи те все?

Це були секунди. Може дві, може три, а може тільки одна. І опанованими рухами згортає він усе, складає в поспіху і в скритки. Знов секунда. А тимчасом кати від дверей до дверей. Вже в кімнаті господині.

Ще момент і — або - або.

Ще кілька рухів і — все заховане!

Радість...

Рух рукою по актівку і... з лоскотом відскакують двері: руки вгору!

Дула вимірені.

Спокійно підняв руки вгору, а в очах тіні погорди. До собак в людському тілі, що, бувши малими креатурами, нищать із зависти все велике.

Вправні руки опричників миттю наложили Ольжичеві кайдани. Лискучі сталеві обручі, що глибоко вдерлися в біле тіло. Потім в кишені за зброєю. І звичайне в ґештаповців: посипалися удари в лице, по голові, брутально ногами. Не хитнувся, не застогнав, тільки в очах темне полумя гніву.

— Хто ти?

Без відповіді.

Удари, удари...

— Хто ти?... І не чекаючи вже відповіді, вирвали з кишені портфель. Документи на фалшиве прізвище. А потім жадібно за грішми. Бо й начальство жадібно чекає на матеріяльну добич.

І розчарування... Вісімдесять золотих. Новий приплив люті. І нові удари... А потім хижі розшуки за грішми, за всім, що має цінність. Актівка! Хвилюючись „арійська надлюдина" відчиняє замки, і усміх на лиці. Між паперами блиснули банкноти! Рука жадібно перекидає сюди й туди. Тільки сто двадцять золотих! — актівка з лоскотом падає на землю, супроводжена поганою лайкою.

А тимчасом „шеф" цієї „акції", Яворски, балтійський німець, до війни учитель російської мови, в середній школі котроїсь з балтійських країн, мабуть Литви, взяв господиню на допит в другій кімнаті. Господиня голосно повторюючи „зі зворушення" питання, відповідає ще голосніше, щоб він почув.

Після довгого, кількагодинного обшуку, нічого важливого не знайшовши, беруть на допит Ольжича. Його відповіді покриваються абсолютно з відповідями господині.

А коли темінь покрила вулиці Львова, під тяжкою ескортою відтранспортовано Ольжича до централі Ґестапо при вул. Пелчинській.

Відходячи, всміхнувся господині й дав знак, де заховані речі, і як звичайно, що дня, пішов в останнє знаними йому вулицями Львова назустріч смерті.

Смерть.

Червень 1944 року. Серед поневірянь по різних тюрмах і концтаборах, по довгих допитах, голодуванні, ледви тримаючись на ногах, прибув я до концтабору в Оранієнбургу, в Саксенгавзені. Перший прохід. Ідемо декілька чоловік, а передімною польський епископ із західньої Польщі, Ґураль, питає: „Ви хто будете по національності?" — „Українець". — Хвилина мовчанки, а потім: „Тутай 8. червца замордовано вашеґо велькеґо поетен, д-ра Кандибен... Одправілем мшеп свєнтон". (Тут замордовано вашого великого поета, д-ра Кандибу... Я відправив Богослуження...").

(Докінчення на стор. 4).

ЧИТАЧІ ПРО „СВОБОДУ"

У звязку з проголошеною свого часу жовтневою кампанією за добровільною доплатою до передплати „Свободи", до адміністрації далі напливають листи з пожертвами та відповідними замітками і побажаннями. Тих побажань є дуже багато. Деякі з них вже були надруковані, а тепер друкуємо ще кілька.

* * *

Й. Катулька з 361 від. У. Н. Союзу: Читаю Свободу від довгих, дуже довгих літ, бо від першого числа. На старості літ тішуся, перечитуючи, як складають на пресовий фонд, що я дожив такої хвилини, що бачу, як наш нарід направляє ту кривду, яку ми завдавали Свободі довгими роками. Я нераз дивувався, як може цей часопис виходити ще й в таких дорогих часах як нинішні, коли ми далі платимо за нього місячно по 30 центів, як платили десятки літ тому. Це якесь чудо, думав я собі. Давніше було мале число людей, що розуміли, чим є для нас наш рідний часопис. Та тепер, хоч настали інші часи, бо виросло чи прибуло з краю нове покоління, що такі справи ліпше розуміє, то з рідною газетою ще далі не так, як повинно бути. Бажаю, щоб 1947 рік приніс у цьому велику зміну. Я старий і бідний і спаралiжований, тому фінансово не можу Свободі помогти, але хай вона прийме від мене хоч добре слово за ті 50 років, що я її читаю.

—o—

П. Пришляк, Пітсбург, Па.: Свободу читав я від 1895 до 1898 року ще в старім краю. Присилав її мені о. М. Стефанович, відомий народній діяч і патріот. Потім пішов я на три роки до війська. Як прибув до Америки, то зараз вписався до У. Н. Союзу і вже читаю Свободу постійно від 1902-го року. Отсій нашій Трудящій Матері пересилаю тепер свою Коляду. Десятки літ тому розвозили її в десятках чисел на тачках... Але вона росла скоро і розносила світло правди від хати до хати. Це Страдальна Мати, та наша Свобода! Від кого то Вона не терпіла за ту правду, що її голосила! Але перемогла всяких ворогів і супостата, мадяронів, кацапню, а тепер бореться ще з червоною монгольсько - московською заразою. Не забуваймо за ту воюючу Страдницю! Піддержім її, щоб стало лекше в гробах тим піонірам, що її заложили, та щоб ще сильніше лунали її старі й вічно молоді кличі: За правду, за волю, за свободу!

Д. Яворський, Честер, Па.: В долученні пересилаю для Свободи свою доплату. Як то кажуть, громада по нитці та й бідному сорочка. Хай живе наша Свобода, хай розвивається наш Союз.

І. Беген, Тайтусвіл, Па.: Члени нашого 72 відділу УНС ухвалили одноголосно, щоби наш відділ призначив на Свободу $10; ми хотіли би, аби Свобода виходила 6 разів тижнево. Я від себе посилаю $5.

С. Януш, Гартфорд, Конн.: Посилаю жертву на газету Свободу $5, аби була 6 разів тижнево. Я дав би ще і ще по 5 долярів, якби ви могли змінити оголошення погребових возів та амбулянсів. Щоденно те саме, а було б досить раз у тижні дивитись на ті вози та поплакати. Газета є на те, аби чоловік чи жінка, читаючи її забували свою біду, а не, щоб постійно на погребові амбулянси дивитися.

Г. Небор, Шикаго, Ілл.: Посилаю свій даток на піддержання нашої Свободи, що стає в обороні нашого поневоленого українського народу. Я бажав би, аби Свобода виходила кожного дня і тому теж закликаю всіх наших громадян, аби піддержали цей наш одинокий і правдиво демократичний щоденник, на славу нашого народу і на погибель його ворогам.

Й. Ропіцький, Шантікок, Н. Й.: Посилаю три доляри на пресовий фонд; я живу на фармі і своя газета для мене дуже важна. Зі свого боку бажаю якнайкращих успіхів Українському Народному Союзові.

І. Гонтарюк: Я одержав Ваше письмо в справі доплати до нашої Свободи. Не відказуюся, але я вже шостий місяць не працюю і ще сам просив допомоги у нашім У. Н. Союзі і дістав її, за що дуже дякую. Як тільки піду до роботи, то зараз сповню свій обовязок теж і щодо Свободи.

Т. Ґулька, Скілмен, Н. Дж.: Засилаю свою депу в сумі 3 долярів на пресовий фонд Свободи. Я уже 40 років читаю Свободу. Не знаю як довго ще читати буду, бо я вже старий, маю шістьдесять семий рік і працювати нема вже в мене сили. Тому й не можу висилати більше на Свободу.

М. Похмурський, Гартфорд, Конн.: Посилаю $4 на пресовий фонд Свободи. Це не є жертва, а тільки доплата до нашої передплати. Ми платимо річно тільки $3.60, а річна передплата виносить $7.00. В нормальні часи ми, члени У. Н. С., одержували Свободу запів ціни, а нині все подорожіло більше як два рази. збільшились теж наші заробітки і неможливо, щоб Свобода вдержалась ще на давній ціні. Обмеження чисел Свободи було б страшним ударом для українців, і, думаю, не тільки в Америці, але й в світі. Мусимо памятати, що Свобода вяже нас усіх в одну родину, а в теперішні часи ми повинні ще затіснювати наші звязки, а не ослаблювати їх.

С. Бомко, Бабилон, Н. Й.; Посилаю свій даток на нашу Свободу. Я читаю її вже сорок років і буду читати її до смерти. Свобода іде правдивим шляхом, а не кривить дороги як другі, що часто ідуть туди, куди вітер віє.

Ирл Дж. Гарисон,
б. комишенер імиграції й натуралізації.

ЛЮДИ БЕЗ БАТЬКІВЩИНИ

II. Де можуть поселитися?

Відповідні урядові особи всі погоджуються на тім, що треба знайти якийсь спосіб, якісь країни для поселення 850,000 осіб, які все ще перебувають в таборах кля скитальців в Европі. Утримання таборів хоч коштує дорого, не дає сталого вирішення самої справи. Є багато причин, чому чоловіків, жінок, дітей, які живуть за колючими дротами, неможливо відіслати назад до їх країн. Треба знайти для них місце в країнах, що не зазнали на собі руйнуючої сили війни, в країнах, які привітали б тих скитальців на своїх землях.

Злучені Держави, і як провідник на міжнародній сцені, і як традиційне пристановище для тих, хто шукає волі, повинні прийняти свою частину тих бездомних людей. Наш нарід склався з імігрантів. Ми не повинні забороняти вступ новим пришельцям тепер, коли вони його найбільше потребують.

Але, звичайно, Злучені Держави не є одинокою країною, де можуть поселитися скитальці. Палестина, Латинська Америка, Британські Домінії — всі ці країни, порівнюючи, мало заселені і могли би прийняти скитальців.

Палестина викликала на себе надмірну увагу. Зрештою, запропоновано впустити туди 100,000 жидів втікачів, скитальців. Але наколи чимало політичних справ, звязаних з Палестиною, буде полагоджено, то, все ще залишиться 750,000 скитальців — серед них других 100,000 жидів — які чекають на ратунок.

З другого боку, Британські Домінії мають далеко більшу можливість впустити до себе нових поселенців. Але в тих країнах, так як і в Злучених Державах, існують іміграційні перешкоди, що на багато років не вспускають не-британських імігрантів.

Канада, на думку визначних канадійських офіційних осіб, може і повинна втримувати значно більше населення ніж вона має. Але іміграційні закони дозволяють — поза британськими імігрантами — вступ тільки близьким рідні канадійських громадян. Австралія та Південна Африка, що також не є густо заселені, мають майже подібні обмеження. Нова Зеландія, яка має найбільше місця для збільшеного населення, заявила, що пройде бодай два роки часу доки вона буде готова прийняти більшу кількість нових поселенців.

Більше надій подає Латинська Америка. На зборах спеціяльного комітету при Обєднаних Націях в справі втікачів та скитальців, що відбулися в Лондоні на початку року, деякі країни Латинської Америки заявили, що вони годяться впустити до себе якусь частину скитальців. Згідно з заявою бразилійського делегата „великий відсоток скитальців складається з таких імігрантів, яких потребує Бразилія". Проте, делегація пізніше змінила свою першу заяву, що Бразилія може прийняти від 100,000 до 200,000 імігрантів.

Колумбія заявила, що вона готова прийняти — згідно з певними правилами — сталий приплив імігрантів, „занятих в тих ділянках, що виробляють цінности, а саме, техніків, механіків, промисловців, а також рибаків, моряків та домашню обслугу".

Домініканська Республика, Перу та Аргентина заявили, що вони можуть прийняти до своїх країн певних, вибраних імігрантів.

З того видно, що справа скитальців виглядає ліпше в Латинській Америці, як в Британських Домініях. Але покищо на ділі мало проявилася ця добра воля. Ускладнюється та справа ще питанням фінансування переселення. Директор УНРРА, Ля Гвардія, торкнувся того в своїй недавній промові, кажучи: „Я не знаю чи то більшість, чи меншість на Лондонській конференції зробила вражаючу пропозицію, що фінансування переселення повинно бути добровільним... Я сподіваюся, що я не так це зрозумів. Це напевно викликало би різного роду визискування робітників, різного роду плани для колонізації, які, на мою думку, зрештою виявляться катастрофальними. Фінансування повинно бути з громадських фондів, щоби забезпечити повну охорону тим нещасним людям як тільки вони прибудуть до країни свого поселення".

Питання до якої міри переселення має фінансуватися приватними фондами, чи громадськими, є надзвичайно важним і вимагає уважного розгляду.

Справа скитальців не буде вирішена, коли будемо посилати їх з европейських таборів в економічну, чи політичну неволю в інших країнах. Завданням Обєднаних Держав є поселити тих людей в країнах, де вони матимуть можливість нормально жити, де їх основні громадські, релігійні, економічні та політичні вольности будуть забезпечені.

Іншою країною, де скитальці могли би мати пристановище, є Аласка — територія, яку Злучені Держави вже від деякого часу хотіли би розбудувати, територія, що має величезні індустріяльні можливости. Відкриття Аласки для скитальців було би бажаним не тільки для скитальців, але також для індустріялізації тої стратегічної американської території.

Якраз про цей можливий вклад з боку скитальців в громадське, економічне та політичне життя країни, де поселяться, часто не згадують в дискусіях на ту тему. Так багато звертається уваги на те, що можуть зробити країни для скитальців, яких погодяться прийняти до себе, що не згадується про те, що можуть придбати від тих скитальців самі ті країни.

Серед скитальців є чимало різних фахівців, талановитих осіб, як чоловіків, так і жінок. Взаміну за прийняття до нової країни, вони з охотою пропонують свою працю, свою відданість тій країні. Мало коли гуманність та вигода так тісно сплітаються.

Демократія світу може добре використати імігрантів — нових споживачів, батьків нових громадян, фахових робітників, науковців, ремісників, творців кращого життя для всіх людей. Скитальці потребують нового місця для поселення. Надійшов час злучити це разом. Обєднані Держави можуть започаткувати іміграцію, можуть сказати кожному урядові, заступленому в тій організації країн: „Коли ви зможете впустити до себе свою частину европейських скитальців?"

ЩО ПИШУТЬ?

ЧОМУ НЕ ХОТЯТЬ ВЕРТАТИ?

(З листа від скитальника. Переслав К.У.К.).

Дорогий Швагре:

Повідомляємо тебе, що ми отримали від тебе лист і афідавіт. Обоє з Марійкою складаємо тобі щиру подяку за твоє старання. В тобі відізвалася любов до своєї сестри і братнє серце до українських емігрантів-скитальців, які ратуючи своє життя мусіли покинути все й тікати на чужину.

Дорогий Івасю! Опишу тобі моє життя від приходу большевиків, то є від вересня 1939 року. З початком 1940 року мене арештували під закидом, що я був головою товариства „Луг" і Просвіти, та закидували приналежність до О.У.Н. Марійку в Будзанові 15 разів кликали на НКВД, то є большевицьке Гестапо і там її мучили допитами в страшний спосіб. Наша родина була засуджена на вивіз в Сибір. Я сидів в чортківській тюрмі і до нічого не признавався. Там просидів около пів року, а з початком німецько - большевицької війни випровадили нас, дві групи по 500 вязнів і провадили в сторону Камінця Подільського. По дорозі люде з утоми ліли й падали. Хто впав того енкаведисти стріляли. Так по дорозі застрілили 11 людей. Перед Камінцем мені чудом вдалося втечи. Решту вязнів допровадили до міста Уманя, на Україні та в підвалинах тюрми по пять чоловік вистріляли 1,000 невинних людей, лише тому що вони були українці.

На подвірю чортківської тюрми найдено 2,000 трупів з поломаними руками, ногами, та жінок з повідрізуваними носами, грудьми та іншими частями тіла, про що я писати не можу. В такий бестіяльський спосіб замордовану я пізнав Олю І. з Чорткова. Під ощад-касою знайдено 600 трупів. Були випадки нпр. в Бердичеві, на Україні, що тюрму обіллляли нафтою й підпалили. Хто тікав через вогонь того стріляли. В Будзанові, як енкаведисти втекли то в тюремній стайні люди викопали 5 ще теплих трупів, з поломаними ногами, руками та ребрами. Ці люди походили з Деренівки.

За не цілих два роки побуту большевиків у Галичині замордовано в бестіяльський спосіб і вивезено в сибірські тайги около міліона наших невинних людей.

Т. В.

ДИВНІ НОВИНИ

ВІЙНА ЗАЛЕЖНА ВІД ПЛЯМ НА СОНЦІ

Таку теорію оприлюднив професор Гарвардського університету д-р Волтер Робертс на зібранні Американського Астрономічного Товариства в Бостоні. Він каже, що так само, як інвазія Европи була залежна від припливу моря, так і війна в майбутності може бути залежна від сили плям на сонці. Слабі плями на сонці помагають діланні радару і висиланні вісток по радіо, отже дають вигляди на вигру у війні, твердить професор.

ЖАРТИ

Діти в гостях.

Тітка (витає дітей свого брата): — Як же ж це гарно, діти, що ви прийшли до мене в гостину.

Дівчинка: — Так, тіточко, нас вислав до вас наш татко, бо ми вдома робимо дуже багато гамору.

—o—

Розсіяний лікар.

Слуга: — Пане докторе, прийшов бідний чоловік без одної ноги.

Лікар: — Я самий маю лише дві, то що я йому дам!?

—o—

Неприємно обом.

Полисмен до обдертюха, якого арештував: — Аж стидно йти з таким обдертим волоцюгою.

Волоцюга: — Ніби то мені так дуже приємно йти з вами!

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. Я ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА

НАРАХУЄ ДО ТРЬОХ! — Мала Жан Прендергаст, два і пів року, вміє вже рахувати до трьох. Це наразі вистарчальне, щоб знати, чи вся її „фамілія" (три кітки) зійшлася на сніданні!

КАМПАНІЯ
— на —
ПРЕСОВИЙ ФОНД „СВОБОДИ"

Усі датки, надсилані на пресовий фонд „Свободи", потверджуємо з подякою проголошенням у цій рубриці.

Відділ:		Датки:	Відділ:		Датки:
304	Андрій Попелюк	2.00	361	Ярослав Швайко	2.00
307	Прокіп Ґульда	2.00	361	Никола Шуст	2.00
312	Іван Дацко	2.00	361	Михайло Януш	2.00
320	Йосиф Слободян	2.00	361	Семен Пухір	2.00
325	Д. Висоцький	3.00	361	Михайло Гурин	2.00
361	Василь Гнатів	5.00	361	Стефан Сеньків	2.00
361	Ілія Кошлийчук	5.00	361	Стефан Жигайло	1.00
361	Евген Білецький	3.00	361	Анна Залевська	1.00
361	Василь Ґерич	3.00	361	Григорій Кулішка	1.00
361	Марія Гарасимчук	3.00	361	Панько Чарнецький	1.00
361	Григорій Яворівський	3.00	364	Григорій Кукіз	2.00
361	Антін Карабін	3.00	364	Михаїл Сентий	2.00
361	Осип Галичин	3.00	364	Петро Білаш	2.00
361	Никола Сенів	3.00	364	Іван Роборецький	2.00
361	Дмитро Савчак	2.00	364	Онуфрій Обаль	2.00
361	Петро Боршовський	2.00	367	Тимофей Будняк	2.00
361	Іван Рудий	2.00	367	Прокіп Пукіш	2.00
361	Іван Ґурський	2.00	367	Василь Микитин	2.00
361	Іван Кадай	2.00	367	Теодор Песко	2.00
361	Александер Баран	2.00	370	Василь Ковальчук	5.00
361	Андрій Харук	2.00	370	Павло Василик	2.00
361	Семен Демидчук	2.00	370	Михаїл Сузанський	2.00
361	Іван Деревляний	2.00	370	Володимир Колесняк	2.00
361	Петро Гевко	2.00	370	Анастазія Сампара	2.00
361	Никола Гладкий	2.00	370	Юлія Ковальчук	2.00
361	Семен Папроцький	2.00	370	Марія Башта	2.00
361	Стенлий Прончак	2.00	371	Григорій і Марта Романків	2.00
361	Йосиф Соловський	2.00	376	Joseph Kudingo	2.00
361	Тимотей Пригода	2.00	386	Ignatz Cebak	1.40
361	Ірина Гаучка	2.00	428	Ф. Ґала	2.00
361	Йосиф Савка	2.00	428	Я. Трембач	2.00

Адміністрація „Свободи".

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ТРЕБА УЧИТЕЛІВ І ГРОМАДСЬКИХ ДІЯЧІВ З МОЛОДІ.

Стаття в ч. 248 „Свободи" з 19. грудня 1946 року, п. з. „Не йде впарі" заслуговує на пильнішу увагу нашого громадянства, бо вона спонукує читача до застанови над будучністю українських громад в Америці. Майже в кожній місцевості є тепер Український Народній Дім, якийсь Український Клюб, чи інша подібна установа, яка вказує на нашу працю і на постійне надбання маєткове. Ці установи приміщені подекуди в величавих будівлях, що їх часто називаємо „народніми святинями".

Однак яке враження віднесе свіжий відвідувач, коли загляне до такої народньої святині? У першу чергу побачить там гарно уладжений прилавок, чи як то по американськи називають „бару". Просто аж світиться! На другім боці прилавку, під стіною приміщені полички з різнородними напитками у величавих пляшках, а на самій стіні велике дзеркало, у якому відбивається оця вистава напитків. Отже про це, щоб „світилася" бара у цій „народній святині", ми дбаємо; теж д б а є м о, щоби мати і оплатити бартендера. А як з іншою працею, освітною, культурною? Прецінь народні доми повинні дбати про щось більше. Нам треба б, наприклад, подбати, про якогось г р о м а д с ь к о г о діяча, все одно, чи ми його назвали б учителем, чи організатором народнього життя, чи управителем, коб лише він мав на увазі підтримувати духове життя громади. Одначе досі не чути про змагання якоїсь громади втримувати такого окремого народнього робітника. Рахуємо далі на те, що народню роботу поведе якийсь робітник, що прийде з фабрики домів, чи священик, що має парафію, чи може дяк-диригент, чи хто інший. Навіть наш Дітройт не має фахового організатора народньоього життя, хоч це життя так дуже в нас розвинене і розгалужене, що для його піддержування вже не вистарчають ділетанти. Коли треба фахової сили у фабриках, то громадянське життя далеко більше складне і тому вимагає фахових людей з відповідною освітою. І є в нас місце до праці: гарні доми з гарними концертовими салями, є салі зі сценами, але сцени стоять порожні, бо нема кому організувати вистав!

Ми, старі емігранти українського роду, набудували сотки українських церков, народніх домів, клюбів, маємо навіть свої парки, маємо гроші в банках, від яких росте процент, але щоб ці доми й гроші належно використати для розбудження народнього життя то якось про це не говориться. Ще найчастіше служать такі салі на уладжування різних родинних „несподіваних" ювилеїв. Та добре й це, але чи це має бути головний зміст нашого народнього життя?

Школи наші стали тепер уже чисте парохіяльними школами. Проте старший доріст по скінченні школи треба комусь вести, заохочувати до ширшої народньої праці. Ми, старші громадяни, вже не можемо дати проводу нашій молоді, бо вона пішла іншим шляхом, випередила нас освітою, має вищі вимоги, ніж ми їх мали, отже для неї треба вже фахових провідників-учителів, організаторів-лідерів.

Зайде питання: чи є в нас відповідні сили до такого проводу? Відповідаю: А деж подіваються нами виплекані діти, які покінчили високі школи, каледжі, фахові інститути? Або чому не дати з громадських установ спеціяльної стипендії якомусь студентові, щоб покінчив відповідні курси, щоб познайомився з громадським життям, щоб переглянув книжки з історією українсько-американського руху? Такі фахові люди стали б у нас важним громадським доробком, важнішим, ніж будівлі чи городи. Бо дім і город буде порожний, як у нім не буде менаджера-огородника. Занедбаний дім поросте цвіллю, занедбаний город заросте буряном і шкода нашого фінансового вкладу.

За такими кандидатами навіть не треба багато шукати. От як часто батьки уладжують прилюдну гостину для своїх дітей, що покінчили школи? Чи не можна б на такій гостині запитатися, чи не хотіли б дівчина чи хлопець посвятити ще один-два роки на додаткові студії, щось як „пост-груджуейт", для познайомлення з українськими справами? Коли б так зробила одна-друга родина, одна друга громада, то серед нашого громадянства вибились би на чоло деякі більше талановиті одиниці, які в недалекій майбутності стали б у народнім проводі на місце тих, що їх ряди з року на рік проріджуються. Та треба теж дбати, щоб ми могли таких людей у громадах оплатити.

Василь Шанайда,
Дітройт, Миш.

—o—

ПРОЧИЩУЮТЬ ЮНІЇ З МОСКОВСЬКИХ АГЕНТІВ

Американські робітничі організації допустили минулими роками у свої ряди сталінських прислужників, котрі зовсім не думають про добро американського робітника, лише хочуть підбунтувати його проти підприємців на те, щоби завалити цілу американську систему свобідного підприємства і робітництва, а на звалищах свобід завести червону неволю. У початках агітації червоні ступайки збирали добре жниво, повпихалися до юній, а що мали добрі язики, то підлестилися членам юній і діставалися навіть до різних юнійних урядів. Діставшися до влади, в них тільки й було роботи, щоб викликати страйки, треба, чи не треба. Як робітники вийшли на страйк, вони не діставали платні й убожіли, а большевицьким агітаторам лише того треба, щоб робітник став бідний. Тоді вони бідного й голодного робітника накрутять, як їм треба і пустять на кого небудь. Вчасі, коли робітники бідили, тоді червоні провідники добрі гроші побирали за свою роботу і мали всякі вигоди. Якось американські робітники вислали своїх делегатів до Москви і ті переконалися, як то Москва господарить у себе; що там неволя для робітників і що там робітника уряд використовує без порівнання гірше, ніж підприємець-капіталіст в Америці; що там робітник не має права організуватися і впоминатися своїх прав і що там нема навіть виглядів на лішу долю. Американські робітничі делегати переповіли те все своїм американським товаришам після свого повороту і тепер юнійні робітники почали рух за те, щоб позбутися з юній комуністичних верховодів.

Наперед пішли відділи юнії автомобілевих і електричних робітників, як із С.І.О. так і з А.Ф.П. Так сталося і в нас і в першім тижні грудня відбулася в стейті Масачусетс в місті Вустер стейтова конвенція юній приналежних до С.І.О. На цій конвенції запали різні ухвали, а в першу чергу проти комуністичних ступайків. Статутова комісія і резолюційна перевели ухвали, щоб негайно усунути комуністів з проводу юній, а в статуті рішено перевести такі зміни, щоб ніхто з прихильників комуністичної системи не міг бути вибраний до уряду. Інтересне, що такі ухвали перейшли одноголосно і ніхто з московських агентів не відважився проти цього запротестувати!

Для американців українського роду одна з цього потіха, а це така, що вже всі американці тепер починають розуміти наше становище і стають лавою проти московського режиму.

М. Давискиба,
Бостон, Масс.

В кожній українській хаті повинен знаходитися часопис „Свобода".

ДЛЯ УКРАЇНИ ЖИВ; ЗА УКРАЇНУ ВМЕР.

(Докінчення зо стор. 2-гої)

Хоч я був вимучений і виснажений, ця вістка мене потрясла. І я горячково почав серед своїх тюремних товаришів збирати відомості. Вони показали мені наріжну камеру, напроти вартівничої вежі, завжди вночі освітлену світлом рефлектора. Камера — голі рівні стіни, без стільця, без крісла, без ліжка, зовсім порожня. А тільки приковані до долівки ланцюги, якими видзвонював закутий Ольжич. Нічого не говорив, їжі не приймав. Бічними дверми водили кати на допит. А польський майор К., один з останніх адютантів польського маршала Пілсудского подав: „Воводили Кандибу на допити. Катували. На келії за стіною було чути постійний бренькіт кайданів. Вночі стогнав. Рухи були тяжкі, силувані. З останнього допиту принесли його й кинули на долівку, або знеможений сам упав. Стукав до мене через стіну: „Називаюся Олег Кандиба. Український націоналіст. Катують. Не признаюся. Перекажіть товаришам".

Загинув 8. червня, в пятницю перед полуднем. Увечорі гестапівські кати змасакроване тіло віднесли до крематорії.

Зібрав **Знак.**

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

БЕТЛЕГЕМ, ПА. — Сестр. ім. Ольги Басараб, від. 47, повідомляє всіх своїх членів і членищь, що **річні збори** відбудуться в неділю, 5. грудня, точно в годині 3. пополудні. Просимо всіх прийти на ці збори, бо маємо важні справи до полагодження. Буде вибір уряду на рік 1947. — За уряд: А. Малицька, предс.; М. Віхоть, кас.; М. Заблоцька, секр.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Дня 25. грудня 1946 р. номер у 55. році життя нагло на удар серця

АНДРІЙ ЛЕСНЯК,

член 204. відділу У. Н. Союзу в Ню Йорку.

Покійний походив з Рокшиць, пов. Перемишль, Зах. Україна. Полишив у смутку жену Еву, троє дітей: Параньку, Марію і Андрія, й двох зятів.

Похорон відбувся в суботу, з погребивого заведення П. Яреми, до укр. катол. церкви св. Юра, відтак на цвинтар Кальварія, при участі родини, знайомих і членів 204 від. — В. Й. П.!

М. Близнак, секр.

Дня 22. грудня 1946 р. помер

ЯКИМ ЩАРАВАРА,

член відділу 368 У. Н. Союзу в Вунсакет, Р. Ай.

Покійний походив з села Кокотинці, повіт Скалат. Полишив у смутку жену Антошку, дві доньки замужні і сина Володимира та двоє внуків. Ціла родина належить до У. Н. Союзу.

Похорон відбувся 26. грудня з укр. катол. церкви на парохіяльний цвинтар. — В. Й. П.!

. П.

Дня 29. грудня 1946 р. помер у 66. році життя

ОНУФРІЙ КОВАЛЬЧУК,

член Бр. св. Арх. Михаїла, від. 352 У. Н. Союзу в Честер, Па.

Покійний походив з села Корналович, повіт Самбір, Зах. Україна. Оставив жену Анну, 5 синів, 3 доньки і 3 внуки.

Похорон відбувся в четвер, 2. січня 1947, з дому жалоби, 307 Trainer St., до катол. церкви Сош. св. Духа та на цвинтар Immaculate Heart. — В. Й. П.!

М. Гавриляк, секр.

ПОШУКУЮТЬ

МАЛИНОВСЬКИЙ СТЕФАН, адвокат із села Липя, повіт Турка, пошукує своїх знайомих і рідних, а саме: тіточного брата **ФЕДЯ ФІЗЕР,** вуйка **ФЕДЯ МАЛИНОВСЬКОГО ТАНЧАКІТ, ШЕЛЕГІДУ МИХАЙЛА ГРИНЕВИЧА.** Прошу вас вище згаданих писати на мою адресу: 1-4

Я. УДИЧ,
267 E. 10th St., New York 3, N. Y.

1) **Д-р ГРИГОРІЙ ДМИТРІВ** пошукує таких з села Черче, в. Рогатин: а) **ГРИГОРІЙ ЩПАКОВИЧ,** б) **о. ІВАН ДМИТРІВ,** в) **ВАСИЛЬ БЕЛНІВ.** Його адреса така: **Dr. med. GREGOR DMYTRIW, Aschaffenburg/main, Camp La Garde, Bavaria, Germany.**

2) **СТЕФАНІЯ ЦОХ,** дочка **Андрія Пирога і Параскевії Куцаб** з Рогатина пошукує а) **ВАРВАРУ КУЦАБ,** б) **ОЛЕНУ КУЦАБ** і в) **ПАРАСКЕВІЮ КУЦАБ** (назвища Куцаб з уродження, теперішні не знані), г) **ОЛЬГУ ГОЛОВАЦЬКУ** з Устечка коло Заліщик. Писати на адресу: **E. COCH EMANUIL, Regensburg, Ganghofer-Siendlung, Ukr. IV, BL. 89 m., U. S. A. Zone, Germany.**

3) **МИХАЙЛО ТАРНАВСЬКИЙ,** що тепер перебуває в Баварії, Німеччині, пошукує таких осіб з Hudson, N. Y.: **JACK SZYDLOWSKY і LUKA TARNAWSKY.**

По ближчі інформації про тих осіб можна писати на адресу: 2-3

WALTER HAWRYLAK
839 Joseph Ave., Rochester 5, N. Y.

МИХАЙЛО СЕНІВ,
з села Журів, повіту Рогатин, пошукує свого брата

ВАСИЛЯ СЕНІВ,
котрий виїхав до Америки ще перед першою світовою війною. Хай зголоситься: 2-4

M. SENIW
Manheim, U.N.R.R.A. Team 23, Kaiser Wilhelm Kaserne, Ukr. group, Germany.

Приятель, котрий боїться з Польщі пошукувати, просить

Д-РА НИКОЛУ ПАЛІЯ

о подання своєї адреси через свого товариша-скитальника у Німеччині, з котрим я переписуюся. 2-3

JOHN K. CMAYLO
R. 3, Oneida, N. Y.

СКИТАЛЬНИКИ ПОШУКУЮТЬ:

1. **ІВАН КАЛИМАН,** зо села Камянчі, пов. Сянік, пошукує за **МИХАЙЛОМ та ОЛЕКСОЮ СУЩКО,** замешкалих у MONESSEN, PA.

2. **ПЕТРО КОНЮХ,** зо села Підберізці, пов. Львів, пошукує стрийка **МИХАЙЛА КОНЮХА,** десь у Пенсилвенії.

3. **АНТІН ЗВАРИЧ,** зо села Миколаїв, пов. Бібрка, пошукує **ОЛЬГУ УСИК** по мужі **ПОЛОНСЬКА.**

4. **АНТІН БАЗАР,** зо села Настасова, пов. Тернопіль, пошукує брата **МИХАЙЛА БАЗАР,** у Ню Йорку.

Усі ті, що пошукують перебувають у Німеччині, U.S. ZONE. За інформаціями пишіть:

MYRON LESKIW
100-A 3rd AVE., NEWARK, N. J.

Де є моя сестра АННА ОЛЬШАНСЬКА, з дому **БРІЛЬ,** дочка Семка Ольшанського, з села Петриків, пов. Тернопіль, Західна Україна? Відозвися, дорога Сестро, на голос рідного свого брата Степана Бріль, що мучиться тепер на скитальщині. Пиши до мене так: 2-3

BRILL STEFAN
Lehen Kasserne, Salzburg, Austria.

ВИХРИЙ МИХАЙЛО, син Гринька, шукає тіточних сестер **ШУПЛЯКІВ,** що замужні за **ІВАНОМ КРЕНЦІГЛОВОЮ і МИХАЙЛОМ ШТОХМАЛЬ.** Писати:

MICHAEL WYCHRIJ
Ellwengen (Jagst) UNRRA 709
Block 1/K 183, Germany.

—o—

МУСІЙОВСЬКИЙ ІВАН шукає тіток (батькових сестер) **АНТОНІНИ І ГЕЛЕНИ.** Мають жити в Ню Йорку або Филаделфії. Писати:

IVAN MUSIJOWSKY
D. P. Lager UNRRA Camp 709
Ellwengen (Jsgat), Germany

ЖАРТИ

Діточий рекіт.

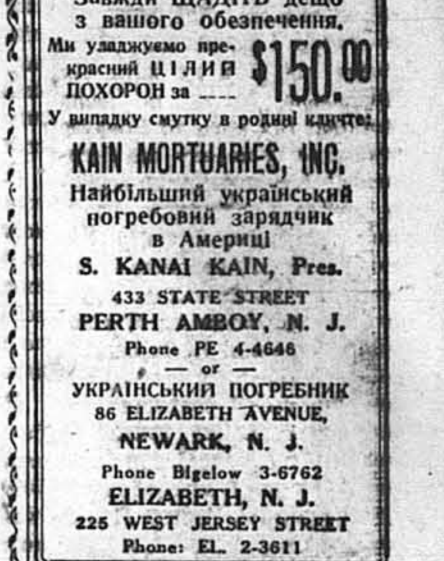
— Ти хочеш барабанчика, пару ховзів на колісцятах, голосну металеву трубку і пістолет на святочний подарунок? — питається Влодка старший брат Василь. — На що тобі те все?

— Я хочу заробляти!

— Заробляти? А це як?

— Який ти, Василю, недогадливий. — Як я почну бубнити, так змісця почне мама мене втихомирювати і заплатить мені радо никла, щоб я лише покинув бубон. Тато дасть десятака, щоб я не лишав колісцят за дверми на коридорі. Приятель нашої Гані заплатить мені радо добрий гріш, щоб я не трубів зза софи, на якій він буде розмовляти з нею; а бабуся мусить якось загодити мене, щоб я не стріляв з пистолета.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ТАРЗАН, ч. 1510. Повна небезпека.

WHEN OGHU SAW HOW BRULA MOURNED SHE LOOKED ABOUT FOR A PLACE TO SWING ACROSS.

AS THE APE-MAN NEARED THE OPPOSITE BANK OVER THE TREACHEROUS ROCKS, HE MADE AN IMPOSSIBLE LEAP—SONIA SCREAMED IN TERROR—

—DISTURBING A FEEDING RHINO.

AS THE INFURIATED BEAST CHARGED, THE JUNGLE LORD TOSSED SONIA TO AN OVERHANGING LIMB.

Коли Огу завважала, що Бруля сумує, вона почала шукати за місцем, щоб переправитися на другий бік.

Коли малпочоловік зближався уже до другого берега по зрадливих камінях, він викопав неможливий скок, а серед того Соня закричала зо страху...

...і роздратувала носорога вчасі його обіду.

Коли розлючений звір почав наступати, пан джунглів відкинув Соню на звисаючу гиляку.